

EL COL·LEGI MADRE JOSEFA CAMPOS: HISTÒRIA DELS XIQUETS I XIQUETES D'ALAUÀS.

Introducció

Com altres anys, ens trobem davant aquestes pàgines per a poder descobrir algun aspecte més de la història del nostre poble. En aquesta ocasió tractarem d'analitzar la vessant educativa, examinant cronològicament l'evolució d'un col·legi d'Alauàs, l'escola de les Operàries Catequistes *Madre Josefa Campos*.

L'escola es convivència, intercanvi d'experiències, pràctica d'autocrítica, reflexió sobre l'escola des de l'escola, tot i que trobem moments de festa. El secret rau a combinar *l'otium i el negotium*, l'oci i el treball, defensant per damunt de tot una educació per a formar ciutadans lliures i crítics. Dedicar aquest article al col·legi on ens vam educa, suposa un repte personal en quant a l'objectivitat de la tasca. Sens dubte, hi ha molts records dins d'aquestes pàgines que ens faran tornar de nou a la nostra infantesa: passen pel nostre record les cançonetes apreses per la vesprada, els teatres i actuacions en les festes, ... -un punt de mira diferent per a l'ensenyament i la didàctica-, però no ens oblidem de les lliçons que ens havien d'aprendre, els fastigosos exàmens o les còpies del tema X d'Història -que era el més llarg-, si xarraven en excés.

Es pretén, doncs, fer una ullada històrica el més completa i veritable possible a una escola que ve funcionant ja quasi un centenar d'anys, on la gent del nostre poble ha conviscut i d'on guardem molts bons records. Tornem a aquells meravellosos anys!

¹ Aquest article ha rebut la col·laboració de les alumnes de 1er. de Batxillerat: Ana Marqués Ferrer, Maria Marqués Ferrer, Vanessa Segovia Martínez, Rosa Soler Fabian i Cristina Valero Llamas; per altra banda, el treball no haguera estat possible sense l'ajul de monges, professors, antigues alumnes d'aquesta escola, i altres alaquasers que m'han ot'eril molla informació, oral i escrita, recollida en aquestes pàgines.

L'EDUCACIÓ EN EL COL·LEGI M.J.CAMPOS

L'educació: concepte, evolució històrica i religiositat pedagògica.

Tractarem d'analitzar, en primer lloc, quin ha sigut el sistema educatiu que està adoptant el nostre poble per a l'educació i criança dels seus fills. Encara que totes les cultures han tractat d'aconseguir un sistema que permetera educar les seues generacions per preservar els valors culturals, no totes tenen un mateix sistema educatiu, ja que aquest depén de factors polítics, socials, religiosos, geogràfics,... Així, l'educació és un procés per a transmetre el bagatge cultural d'una comunitat o grup social amb el fi de perpetuar la seua existència i el seu desenvolupament continu; tot això mitjançant un conjunt d'activitats a través de les quals un grup tracta d'assegurar que els seus membres adquirisquen l'experiència acumulada al llarg del temps que s'ha analitzant d'acord amb les pautes culturals del grup.

La paraula *educatio* -provinent del verb llatí *duco*>*educio*- significa "traure fora", "criar" i d'ací la seua instrucció i formació, "Tacte d'ensenyar a viure a un xiquet". Varró, gramàtic romà del segle I a.C, distingeix diverses etapes en aquest procés de formació: *educit obstetrix*, *educat nutrix*, *institutit paedagogus*, *docet magister*² "La comare lleva, la dida nodreix, el pedagog instrueix, el mestre ensenya". Ciceró confirma esta distinció emprant una doble locució: *educatio doctrinaque puerilis*³ "educació i doctrina pueril", referint-se amb esla duplicitat a la divisió moral existent en l'educació romana: l'educació a casa en vistes a la família i l'educació fora de casa en vistes a la vida social. Hui aquesta diferència es fa en les anomenades "educació formal" i "educació informal": el primer cas es refereix a aquella la funció de la qual consisteix a impartir coneixements de forma intencionada, programada i sistemàtica; la segona classe és aquella que transmet fonamentalment pautes, valors, ritus,...encara que de forma difosa, indirecta i espontània.

Relacionat amb aquestos valors, tenim l'estreta vinculació entre església i escola, històricament evident en la nostra cultura Occidental -recordem l'estudi i la cultura escrita dins dels monestirs amb els típic *ora et labora* "prega i treballa"-. Una escola religiosa, amb educació cristiana, ha de ser una oferta que respecte la llibertat de tots els alumnes, professors i família, i amb aquests criteris s'ensenya la religió catòlica i es promou la formació d'uns alumnes conscients i responsables, mitjançant la presentació fonamentada en la religió.

En efecte, el col·legi *Madre Josefa Campos* és un centre educatiu cristià, que tendeix a una educació integral, és a dir, el desenvolupament harmònic, lliure i creatiu de les qualitats dels alumnes, d'acord amb una dimensió cris-

² Varrón en *Non. s.v. "educere"*.

³ Cic, *De Oratore*, III, 125.

liana i estil evangèlic per a una transformació i millora de la societat. Com a valors cristians s'educa en un ambient de senzillesa, familiaritat i confiança. S'educa per a la llibertat, la justícia i la pau, que enriqueixen l'acció educativa: l'estudi s'alterna amb les activitats recreatives, culturals, artístiques, religioses,...És una escola on els educadors estan disposats a acompanyar els alumnes en les seues activitats formatives i per a compartir amb ells les seues il·lusions i problemes.

La Comunitat Educativa d'aquesta escola

Aquest model d'educació exigeix que el Col·legi siga una autèntica comunitat educativa, dins la qual tots tenim la nostra missió i responsabilitat: La institució titular Operàries Catequistes és responsable de la definició del caràcter propi del centre i de la continuïtat dels principis i criteris d'actuació que garanteixen la qualitat d'educació que s'imparteix; els alumnes són el centre de l'acció educativa i protagonistes de la seua formació, intervenen activament en la vida del col·legi segons les exigències pròpies de l'edat, assumint responsabilitats segons les seues capacitats i essent conscients que, del seu treball i esforç, es construeix el seu futur personal i social; els pares, com a principals responsables de l'educació dels seus fills, participen activament en la vida de l'escola, amb l'Associació de Pares i Mares d'Alumnes; els professors desenvolupen un paper decisiu, ja que estan implicats en la realització del Projecte Educatiu i, amb col·laboració dels pares, intenten conèixer i acceptar a cada alumne i al grup com és, per poder orientar-los a la consecució dels objectius; per últim, el personal administratiu, que amb el seu servei i actituds personals afavoreixen i col·laboren en l'educació i bon rendiment del Centre. L'organització actual del centre docent M. J. Campos és el següent:

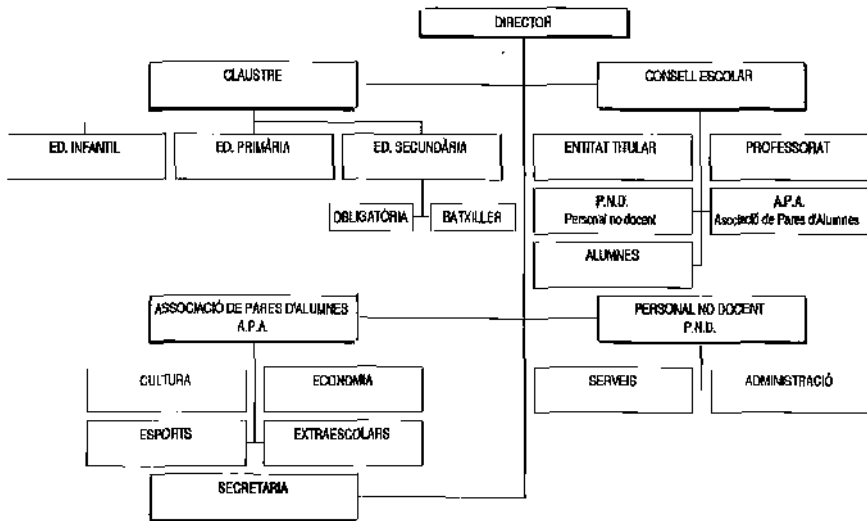

Foto d'una alumna -Teresa Palop, filla de Carmen la *bunyolera*- en els primers anys de la postguerra. Observem el babero que portaven, ratllat en blanc i blau i amb puntets rojos brodats al canisú, el cabell agarrat com una *Doloreta*, i el fons amb la Mare de Déu dels Dolors i un quadre en els xics models de l'època.

Foto d'exercicis espirituals fets al convent amb les alumnes en la dècada dels cinquanta: (d'esquerra a dreta) La mare Amparo, Maria Boscà, Lola Merenciano, Isabel Ferrer, Elvira Palop, el rector Antonio Sancho, Consuelo Andrés, Nieves Forment; (baix, d'esquerra a dreta) Ana Mª Segura, Teresa Palop, Amparo Guillen i Pilar Carpintero.

Foto d'una classe de xiquets en els inicis de l'escola.

QUASI UN SEGLE D'HISTORIA: L'EVOLUCIÓ DEL COL·LEGI MADRE JOSEFA CAMPOS

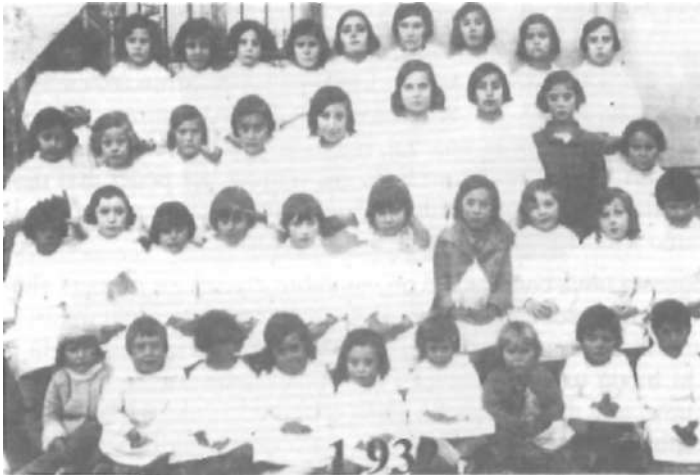
Els inicis de l'escola: la "Cantina Escolar" de les Catequistes

Josefa Inés Campos Talamantes va nèixer el 21 de gener de 1872 al carrer Benlliures, 19, del nostre poble. A les portes del nou segle, centra el seu projecte educatiu en la catequesi, naixent l'obra aleshores anomenada *Catequistas de la Virgen de los Dolores*. Ja en la primera dècada del 1900 es compra la casa del carrer Pare Guillem, enfront del Castell d'Alaquàs, on hui en dia està l'entrada al convent. És a principis de 1920 quan la nostra fundadora comença a pensar que les Operàries han de transformar-se en un vertader institut religiós dins de l'Església Universal i per això, en pensar dedicar la seua vida a la catequesi, decidí fundar una família, les *Operarias Catequistas*. És en estos moments també quan es pensà a posar en pràctica l'antic projecte de fundar un internat gratuït on poder sustentar i instruir xiquetes amb necessitats econòmiques i/o familiars. Per la devoció de la Mare Josefa a la Mare de Déu dels Dolors, es van arregar a set xiquetes com a internes i les van anomenar *Doloretas* pels set dolors i aquest grup, com que eixien preparades per donar catequesi, es digué després el *Plantel Catequístico*.

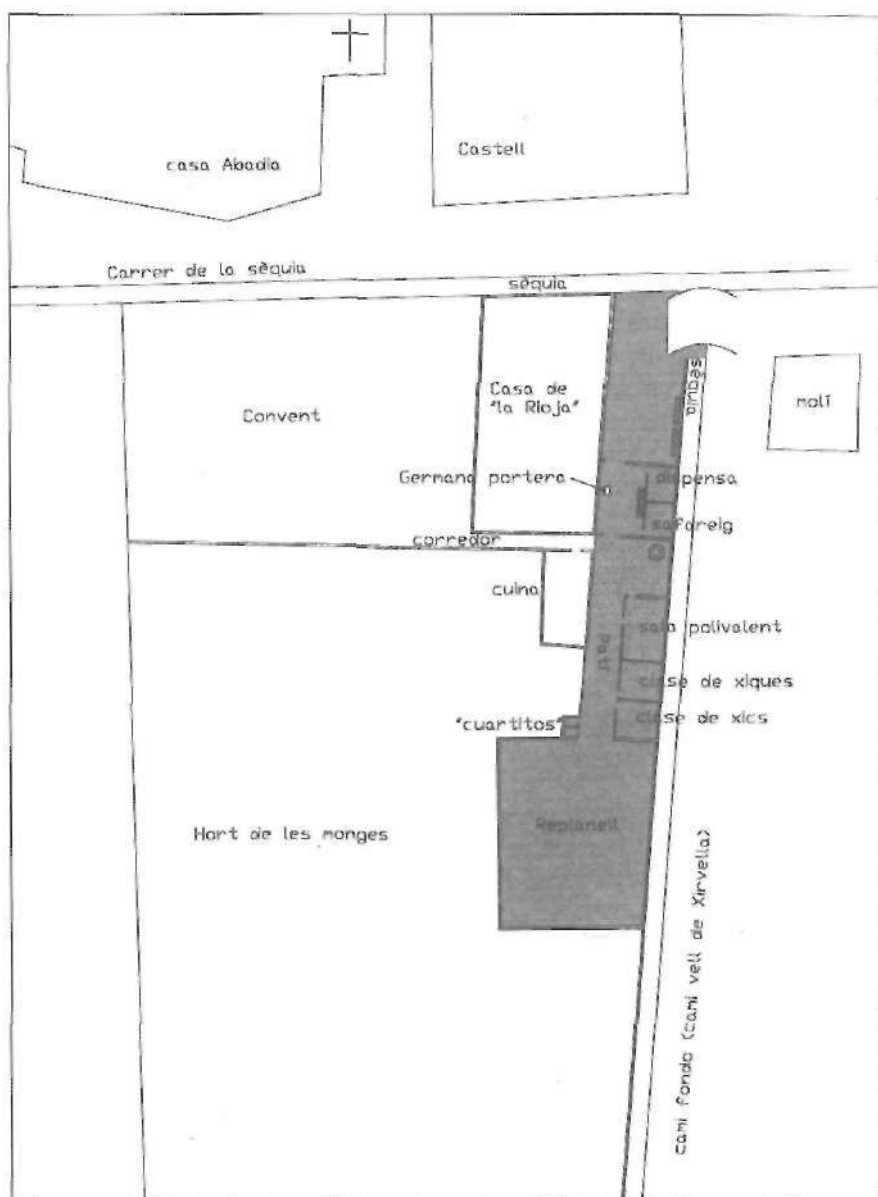
En la mateixa dècada dels vint, hem d'assenyalar la compra de l'Hort d'Alaquàs, junt a la casa originària, i la següent construcció, en 1925, de la casa d'exercicis, les classes i la nova capella. Aleshores la Mare Josefa amplia el seu camp i, com una derivació del seu servei a l'Església i a la humanitat, obrí la seua primera escola en Alaquàs per poder així desenvolupar la personalitat del xiquet. El seu lema era i segueix sent el de l'escola: *Toma al niño y nútrelo para mí*.

És en aquesta nova construcció on van rebre classes els primers alumnes de l'escola: s'entrava pel cantó del molí, per una porta prop del quiosc del castell de hui -al carrer de la séquia, actualment Pare Guillem-; a la porta de l'escola hi havia una espècie de pati i uns banquetes per a seure. Només entrar, estava, a la dret, a la taula de la germana portera -la germana Natividad, i després la germana Felicitas-, i a l'esquerra la dispensa, un safareig per llavar, i les escales per on baixaven a escola les *Doloretas*. Aquest primer recinte s'anomenava "la casa del huerto". A continuació, hi havia un pati exterior amb una font, un pou i la porta per on s'accedia a l'hort, la cuina -on sempre estava la Mare Josefa-, i el convent, separat de l'escola per un reixat. Tot seguit tenim el pati on jugaven els xiquets, que donava accés a les classes: la primera classe tothom la recorda com el lloc on es feia la festa d'aniversari de la Mare Josefa, on li cantaven, feien teatro i actuacions esco-

lars ... aquesta aula era polivalent, ja que era sala d'actes i aula; després venia la classe de la Mare Amparo, que donava classe a xiques de distintes edats; i l'última aula era ocupada pels xics, l'aula, de la Mare Matilde, on rebien classe els xics. Després, en els anys cinquanta, el saló d'actes es dividirà en dues aules i les classes es repartiran per a "*las inedianas*", "*las mayores*" i l'última per als xics i els més menuts, que entraven cap als dos anys, portats educativament per la germana Natividad. Les aules s'ubicaven a l'esquerra del pati on jugaven, on també estaven a la dreta els "*cuartitos*", i al fons, l'anomenat "*rellano*", on jugaven. Les finestres donaven al camí Fondo, on estava el molí i la sèquia -actualment carrer Miguel Hernández- La resta de l'illa, excepte el convent que encara està ubicat al mateix lloc, era hort, cuidat pels germans Salvador Palop, el *de ca el picaor*, i José Palop *el Guarda de la sèquia*. Sabem, però, que les primeres promocions de l'escola només tenien un aula, on en una banda estaven els primers xiquets -Enrique Palop Miguel, Ramon Coronado, Vicentico *el barber*, Juanito Rubio...- i en altra les xiques -Maria Tbor *la segonera*, Pepica *la micalona*, Carmen Serrano, Assumpció *la del molí*...-. Esta primera promoció ja es quedava a dinar per un quinzet, si les monges els donaven de menjar, o per un xavo, si els portaven el menjar de casa calentet!!

Una de les primeres classes de xiques, baix la direcció de la Desamparados Teruel Ballester, la formen les següents alumnes, ubicades en la foto de la pàgina següent d'esquerra a dreta, començant per dalt: (1ª fila) Amparo Boscà, Carmen *la xartera*, Conxín *la de telègrafos*, Conxín *la carbonera*, Maria Guzmán, Pepica *la micalona*. Pilar Coll, Pepita *la de telègrafos*, Maria *la segonera*, (;); (2ª) Paquita *l'esquilara*, Carmen Nàcher, Paquita *de ca la moixa*, Conxeta *la dels botaors*, Carmen Serrano, Francisqueta Gadea, Teresa *d'Aldaia* i Paquita *la de Salan*; (3ª) Carmen *l'esquilara*, Pepita Rius, Conxín *la serenita*, Conxeta *de ca Emilio*, Emília Serrano, la neboda de *ca Beltran*, Rosario *la xaparra*, Teresín *la de ca pistoles*, Carmen *de ca el picaor*, (4ª) Rosita Montoro, Carmen Palop *la buñolera*, Rosario *la pasquala*. Pilar Ibor, Carmen *la mostillera*, Virgínia *la xaparra*, Teresín *la cabellera* i Paquita *la de Telègrafos*.

• **Plànol I:** en aquest plànol s'assenyala més obscur el lloc on es trobava ubicat l'escola de les Catequistes als seus inicis dins de l'illa actual del col·legi i convent.

Respecte a la situació educativa del nostre país, cal assenyalar una reforma en l'ensenyament: l'article 48 de la Constitució nascuda a la primavera de 1931, amb la II República, deia clarament que el que ara es pretén és formar una societat més justa i democràtica. Una de les eines per a aconseguir aquest objectiu va ser l'educació maltractada durant els anys de la repressió. Des del Ministeri d'Instrucció Pública del govern republicà es va combatre l'analfabetisme amb la creació d'escoles. Encara que les dificultats econòmiques eren un obstacle, s'impulsà la renovació pedagògica i un nou pla d'estudis de Magisteri. Com a conseqüència del nou horitzó educatiu, al país s'organitzaren setmanes pedagògiques en cada comarca, publicacions de Butlletins d'Educació Provincials i Centres de Col·laboració Pedagògica. Aquesta revolució educativa imposà els models basats en el laïcisme i la coeducació.

Tornant a la nostra escola, és en aquest any, concretament el vint de setembre de 1931, quan la Mare Josefa Campos Talamantes va presentar un expedient per a la legislació d'un col·legi d'ensenyament privat en el carrer Pare Guillem, 5, d'Alaquàs. En aquest Col·legi, anomenat *Nuestra Señora de los Dolores* o *Cantina Escolar* des de 1935, començaven els xics i xiques als dos anys i exien més o menys, segons les necessitats econòmiques de les cases de llavors, als set o huit els xics i les xiques als catorze. Ja des dels seus inicis, els xics d'Alaquàs i Aldaia, amb el seu uniforme, anaven tots els dies a classe, quedant-se a dinar allí mateix i rebent els dissabtes classes orientades religiosament. Tots els xics d'aquella època recorden el nom de l'escola com *Les Catequistes*. Els primers alumnes de l'escola, segons la Mare Fundadora, van ser Pasqual Andrés Legua el *de ca bola* i Asunción Segura Tàrrega *la molinera*.

L'escola va funcionar des de 1931 autoritzada legalment en 9 de novembre d'aquell any; per inadvertència, però, no va ser legalitzada de nou després de la Guerra, encara que el 6 de maig de 1939 en la Secció Administrativa de Primer Ensenyament de València, va ser novament confirmada. El 27 de juny de 1946 el Secretari General de la Universitat de València, D. José Vinas Mey, va expedir la següent certificació:

Que consultados los antecedentes que obran archivados en esta Secretaria de mi cargo, con fecha nueve de noviembre de mil novecientos treinta y uno, fue autorizado por este Rectorado el funcionamiento legal de un Colegio Privada de Primera Ensenanza, domiciliado en ALACUAS, calle de Padre Guillem número cinco, bajo la dirección de Dª Josefa Campos Talamantes, el cual quedó registrado al folio diez y ocho, número seiscientos veinte y cuatro.

En temps de la Guerra Civil l'escola va ser ocupada pels *carabineros*: les monges van haver de fugir i els xiquets no rebien classes; només acabar la guerra, retornaren les classes i per les seues conseqüències va augmentar el

nombre d'internes fins a quaranta; aleshores s'anomenaren *josefinas*, per la mare fundadora. En aquesta època, Alaquàs tenia dos Escoles Nacionals portades per Dª Amparo Igual, Dª Teresa Lázaro, D. Juan i D. Francisco Forment. En la nostra escola també entraren mestres nacionals: Dª Lourdes Diana, Dª Amparo Belda, Dª Pilar... Les assignatures que es donaven llavors eren Geografia, Gramàtica, Matemàtiques, Història... de la *enciclopedia*; anaven tots els dies de 9 a 12 i de 15 a 17 h, també els dissabtes, per sentar-se en els pupitres de fusta amb el seu tinter per a escriure. Els alumnes cantaven anant a l'escola:

Vamos al colegio

Vamos sin tardar

Que el colegio es templo

De moralidad

Si alguna al colegio

No quiere venir

Falta a sus deberes

Y será infeliz

De las profesoras

Vamos a escuchar

Saludables reglas

De moralidad

Estr.

Al colegio, que ya es hora

Sin demora, vamos pues,

Nos lo exige, nos lo manda

La ley santa del deber

Estr. *Al colegio, que ya es*

hora....

Estr.

Al colegio, que ya es hora

Sin demora, vamos pues,

Nos lo exige, nos lo manda

La ley santa del deber

Finals dels quaranta: els alumnes i les alumnes de la germana Soledad de la primera dècada de la postguerra. Mireu a veure si vos trobeu per ací (d'esquerra a dreta, de dalt a baix): Lolín *la Montoreta*, Paquita *la Colagua*, Maria *la Torres*, Paquita *la Castellero*, Sunsi *de ca Mona*, Encarnita *la Rosica*, Lola *la Salana*, Conchin, Lolín *la Sinagua*; Vicentica *la Ferrera*, Maria *la de cal burro*, Paca *la Torres*, Paquita *la conlleta*, Fina *la Jeronia*, Rosita *la de Polit*, ..., Rosarín *la del Teatret*, Sacramentín *la Xocolatera*, Mª Pilar *de ca Bolà*; Paquita *la Rioja*, Fina *la Torres*, Lolín *la Pinyola*, Rosarín *la Godellana*, Paco *el castellero*, Carmen i Maria *de ca la Xata*, Pilarín *la Xinagua*, Celsa *la Morruixa*, Maruja *la Farinera*, Edelmira *de ca Careto*, Carmen *de ca Bolà*; Paquito *el Castellero*, Manolo *de ca el Ferrer*, Jesús *el Noi*, Amparín *la Salana*, Encamila *la de Polit*, Terencio, Paco i Pepito Palop *de ca l'alcalde* i Micalet *el xocolatero*.

Una certa estabilització per a l'escola

La situació de la dècada dels cinquanta fou d'augment demogràfic i econòmic i, per això, un gran nombre d'alumnes, en no poder ser admesos en les Escoles Nacionals -ja que fou en 1955 quan s'inagura el primer grup escolar "González Gallarza", baix la direcció de Francisco Forment Serrano-, i reunint aquest col·legi "*las condiciones exigidas de locales, profesorado y de organización pedagógica y administrativa*", es demana que s'autoritze legalment el seu funcionament al Director General d'ensenyament primari. En 1952 tenim com a *Maestras de Escuelas Maternales y de Párvulos* a Desamparados Teruel Ballester, també directora del centre, Desamparados Guillén Espí, Soledad Peláez Plaza, Juana Coll Blay i Manuela Sánchez Fernández. En aquest moment el grup menut que va començar l'escola s'ha convertit en cinc classes o graus: maternal, pàrvuls masculins, pàrvuls femenins, altra classe de xiquetes entre sis i catorze anys, i altra de cultura general per a les internes que té al seu càrrec gratuïtament la Congregació. En aquell moment cada grau tenia una classe corresponent amb poc menys de cinquanta alumnes. La jornada escolar durava de 9 h. a 12 h. pel matí i de 15 h. a 17 h. per la vesprada. El calendari escolar comprenia del 15 de setembre al 15 de juliol, amb les festes corresponents. En un document del 30 de novembre de 1952 informa d'açò la Superiora General:

Cuadro de enseñanzas del Colegio privado de enseñanza primaria a cargo de las Religiosas Operarias Doctrineras de Ntra. Sra. De los Dolores, de Alacuás.

No siendo conveniente en la práctica conciliar las tareas escolares en el marco rígido de un horario que pudiera fatigar a escolares comprendidos en tal edad, cuya diferencia entre unos y otros, aunque pequeña, acusa muy distinta comprensión y facultades para el estudio, esta Dirección tiene el criterio de subordinar la duración de estas disciplinas, con arreglo a la comprensión que en cada caso y clase demuestren los escolares.

ENSEÑANZAS:

Asignaturas diarias:

Lectura, Aritmética, Escritura de números, cantidades y operaciones elementales, Catecismo, Dibujo y Trabajos manuales, Canto y Gimnasia.

Asignaturas alternas:

Elementos de Geografía, de España y Europa; Nociones de Geografía Universal; Historia Sagrada e Historia Patria, Explicaciones ajenas de Física y Ciencias Naturales; Ejercicios de Conversación, Dictado de Lectura y escritura

També es donava educació física en els patis. En aquella època es prohibien els càstics corporals i es donaven diplomes de rendiment i d'esforç per a incentivar l'estudi i la constància de les alumnes. Tots els xiquets portaven un uniforme -una bata negra amb un coll dur i ribetetjant-lo un llaç negre amb punts blancs- i un *babi*. El llibre que portaven era *l'Enciclopèdia Àlvarez*, que existia llavors, una cartilla, *Lecturas infantiles i Lecturas de oro*. Com tots nosaltres, es portava la borsa de l'escola -normalment de maderaplana de colorins, llibreta i si tocava classe de labor, amb la germana Salomé, es portava el costurer de casa. A banda de l'extensa jornada escolar, també es feien exercicis espirituals, amb D. José Ferragut, des del diumenge de nit fins el dissabte de vesprada: s'anava a missa, es resava, es posaven en comú meditacions, anaven a l'hora santa... diuen, però, que s'ho passaven molt bé!

Escola en els cinquanta. En la foto apareixen les alumnes de la germana Henar: entre altres, Maruja *la pardaleta*, Regina i Isabel *les dolorettes*, Paquita *la de ca la bordaora*, Victoria, Salvoriues, Maria Luisa, Teresa *la casteller*, Amparo i Trini *de ca chuano*, Teresa *la xocolatera*, Purín *del tio caragol*...

Amb data de 4 de febrer de 1953, el Ministeri d'Educació Nacional concedeix l'autorització per al funcionament del Col·legi amb els graus d'Ensenyança Primària i Preescolar. S'autoritza el funcionament legal -provisionalment durant un any- al col·legi per a l'ensenyament primari no oficial, baix la direcció de Dª Desamparados Teruel Ballester, amb una classe maternal, dos de pàrvuls, i altres dues graduades en dos graus. En eixe moment es dona ensenyament gratuït a 150 xiquets i cent xiquetes. El que es pretén ara

es declarar subvencionats els cinc graus. Així ho demanà la mestra d'ensenyament primari, i directora aleshores de l'escola, el 27 de març de 1953. Al cap d'uns mesos, aquesta instància va tenir efecte, ja que el Secretari del Patronat de l'arquebisbat de València, Àngel Pérez Rodrigo, el 14 de juliol de 1953 va declarar subvencionats cinc graus del *Colegio Nuestra Sra. De los Dolores*. De fet, tenim un document on es declara públicament⁴:

Valencia.- Colegio de Nuestra Señora de los Dolores, de la Congregación de Religiosos Operarias Doctrineras, sito en la calle P. Guillén, 3 de Alaguas (5 grados).

En 1958 comença Felisa Mozuelos Baranda com a directora de l'escola. L'any següent, concretament en octubre de 1959, en Alaquàs, on hui està el magatzem de les reixes de la "cordà", es va constituir el primer Patronat Parroquial d'Educació i Instrucció; en setembre de l'any següent es va crear un altra escola parroquial -*Asunción de Ntra. Sra.*- a l'Hogar Parroquial.

El 14 de desembre de 1962 es crea una escola de xiquetes depenent del Patronat de la Congregació Religiosa d'Operàries Catequistes, baix la direcció de la Mare Amparo Teruel Ballester. I és que en els anys seixanta, a causa de l'emigració a altres països europeus, va augmentar considerablement el nombre d'internes dins la Congregació. En la dècada dels setanta, però, les necessitats econòmiques eren menors i va desaparèixer l'internat del convent.

La construcció del nou col·legi i els canvis de nom

En l'any 1966 se va vendre l'hort, que talla el carrer Isabel la Catòlica i amb l'ajut d'un préstec es va construir el col·legi de hui en dia. Va començar a funcionar en el curs 1967-1968.

En aquesta època sabem, pel butlletí de notes, que el col·legi encara s'anomenava *Colegio Ntra. Sra. De los Dolores*. El quadern de notes de finals dels seixanta era un informe mensual on es tractava per separat la formació intel·lectual -assignatures bàsiques i complementàries- i la formació religiosa i social -segons la conducta, la disciplina i l'esforç en el treball-. Les assignatures que s'avaluaven al butlletí eren: Lectura, Escripura, Llengua Espanyola, Matemàtiques, Formació Religiosa, Educació Cívico-Social, Geografia d'Espanya, Història Universal i d'Espanya, Ciències de la Natura, Educació Artística, Llengua Estranjera, Pràctiques de la Iniciació Professional, Educació Física i Ensenyançes de la llar. Per altra banda es qualificava també amb nota la conducta, la disciplina i l'esforç en el treball. Al final d'aquest quadern on estaven les notes de tot el curs hi havia una sèrie d'advertències, entre les quals es trobem sorprenentment estes dos:

⁴ Extret de la revista *Escuela Española* del dilluns 6 de Juliol de 1953, pàg. 409.

No puede permanecer en el Colegio, la niña que por su conducta constituya un mal ejemplo para las demás, o que por su temperamento exija ordinariamente medios de rigor.

Un suspenso en las notas finales de una de estas asignaturas, Escritura, Lengua o Matemáticas, equivale a suspender un curso.

La primera pedra de l'escola (1967): a la foto apareix la germana Josefina, la mare Pilar, la germana Mª Angeles, la germana Rosalia i els rectors D. Vicente Lis, D. José Ferragut, D. Vicente Subirà i l'arquebisbe D. Marcelino Olaechea.

En els anys setanta es va produir un gran augment de la població d'Alaquàs, per la immigració d'altres pobles espanyols, el que va fer que creïssera anualment el nombre d'alumnes en 500, fent-se dos o tres aules cada mes. És aleshores quan es creen les altres Escoles Públiques del poble: reinstal·lament del "González Gallarza", "Sanchis Alminano", i l'Institut. Ací estaven en 1971 les sis unitats de primària com a Patronat -és a dir que els

mestres foren funcionaris- perquè fóra gratuït. En aquella època ja funcionava dins de la institució pedagògica la biblioteca i el comedor escolar. Un document de 22 d'abril de 1971 declara constituït aquest centre amb el nom de *Patronato Patrocinio de San José*:

Por Orden Ministerial de 9-3-71 se constituye el Colegio Nacional de Nihás C/ Vicente Lasala, dependiente del Consejo Escolar Primario "Patrocinio de S. José" que contará con ocho unidades escolares y Dirección sin curso. A tal efecto se crean siete unidades escolares de niñas y la plaza de Director Escolar y se integra la unidad escolar de niñas ya existente, dependiente del mismo Consejo Escolar Primario.

La classificació i transformació del centre es va produir als setanta: per orde ministerial de 9 de març 1971 el canvi de nom i fou classificat com centre d'E.G.B. per Orde Ministerial de 8 de maig de 1974 i de preescolar per O.M. de 31 de maig del mateix any, subvencionat el 100%. L'any 1974 es va convertir en E.G.B i hi havia huit unitats, mentre que en preescolar hi havia cinc unitats. També en aquest any s'aprova el canvi de denominació de l'escola, amb el nom de hui en dia⁵:

Municipio: Alaquàs
Localidad: Alaquàs
Denominación: "Madre Josefa Campos"
Domicilio: Vicente Lassala, 4.
Titular: Operarias Doctrineras.

Transformación y clasificación definitiva en Colegio de Educación General Básica de ocho unidades con capacidad para 320 puestos escolares, constituido por un edificio situado en la calle Vicente Lasala, 4. Se extingue el Consejo Escolar Primario Patrocinio de San José Nuestra Señora de los Dolores, del que dependía dicho Centro. Se aprueba el cambio de denominación del colegio del "Patrocinio de San José Nuestra Señora de los Dolores" por el de "Madre Josefa Campos".

En 1976 es va estimar la sol·licitud de 100% en cinc unitats privades i quatre de patronat. Un document del 2 de febrer de 1976, amb Felisa Mozuelos Baranda com a titular, autoritza una nova unitat a les huit anteriors, havent-hi així capacitat per a 360 llocs escolars. El curs 1978-1979 emprén la direcció del col·legi Carmen Cano Cortázar fins el curs 1990-1991.

⁵ BOE de 26 de Juliol de 1974, núm. 178.

L'interés pel tema educatiu: progressos en l'ensenyament a Alaquàs.

És en 1979 quan l'Ajuntament d'Alaquàs començà a preocupar-se pel tema educatiu, ja que aleshores la situació era catastròfica: en aquell moment l'objectiu fonamental era l'escolarització, degut a que una gran part de la població infantil no estava matriculada, o, en el millor dels casos, les condicions sobretot dels col·legis públics no eren gens saludables. Del 1981 existeix un informe sobre el cens d'escolarització del poble d'Alaquàs, fet per José García Verdú⁶, i que diu així:

En los años 1966 hasta el 1975 se observa una tendencia de crecimiento de la población escolar que a partir de este año vuelve a descender ligeramente, con lo que puede contarse y preverse que, de no acercarse mucho a la tierra el cometa Allen, como ocurrió en 1906, la población escolar de Alaquàs seguirá un ritmo de estabilidad con pocas variaciones, dado que el crecimiento de la población también está estabilizado. Bajo estos conceptos podemos asegurar que la escolarización en Alaquàs está mas bien asegurada, si logramos que se creen tres unidades de Preescolar para los cuatro años de edad. (...)

En cuanto al estudio de la escolarización, se observa que de un censo de 5.369 niños y niñas, estan escolarizados 4.444 de la población y unos 489 de poblaciones vecinas, y en particular de Aldaia.

El total de la escolarización es de 4.633 alumnos en colegios estatales o públicos, de los que corresponden una porción de 1.200 aproximadamente a los privados. Es de notar y estimar la gran ayuda que tiene Alaquàs con el hecho de que funcionen estos colegios privados, y de la no menos contribución de los padres de los que asisten a dichos centros. Difícilmente sin la aportación de unos y otros sería tan regularmente buena la atención escolar en la población. (...)

En el informe que sigue se da cuenta de lo siguiente:

- En el colegio estatal "Villa de Alaquàs" tenemos 14 aulas, 434 escolares y 1.528 metros cuadrados de patio.

- En el "Sanchis Alminano", 20 aulas, 618 escolares, con unos 3.000 metros de patio.

- En el colegio "González Gallarza", 42 aulas, 1.303 escolares y unos 5.000 metros cuadrados de patio.

- En el "Antonio Rueda" o "Bonavista", 30 aulas, 949 escolares y unos 4.000 metros cuadrados de patio.

En los tres colegios últimamente indicados hay gimnasio, comedores, biblioteca y locales idóneos para laboratorios.

⁶ *Alaquàs Informa*, núm. 11; març-abril 1981, pàg. 5.

- En el colegio "Madre Josefa Campos", 13 aulas, 559 escolares y patio suficiente.
- En el "Venerable Madre Oviedo", 10 aulas, 434 escolares y patio suficiente.
- En el "Virgen de la Asunción de Nuestra Señora", 13 aulas, 423 escolares y patio suficiente.

Arribem a la dècada dels huitanta: l'índex de natalitat ha sofert un progressiu descens i concretament a Alaquàs s'ha produït una estabilització, en cessar la forta immigració, dels seixanta i principis dels setanta. Com hem dit, l'ampliació en Ensenyament General Bàsic de huit unitats es fa el 28 de maig de 1974, la d'una unitat més el 2 de febrer de 1976 i el 29 d'abril de 1982 ja té una capacitat per a 400 persones. Com hem comprovat en l'estudi anterior, el col·legi Madre Josefa Campos és el centre privat de la població d'Alaquàs que més alumnes tenia aleshores, fet que s'agraeix des de l'Ajuntament. El set de setembre de 1982 es va demanar l'increment vegetatiu i en 1984 es van donar tres unitats i l'any següent tres més. En el curs 1984-1985 les classes en 1er d'E.G.B ja van ser mixtes, seguint els alumnes en la nostra escola des de menuts. Des d'aquesta època el nombre d'alumnes ha sigut d'uns trenta a quaranta per classe. Aquest desdoblament (classe A i B) va suposar l'augment a 16 unitats i la capacitat de 640 llocs escolars.

Respecte a les característiques dels centres docents de la població escolar d'Alaquàs, tenim quatre centres d'E.G.B públics i tres concertats, estructurant la red educativa del poble d'Alaquàs, una població que en aquells anys va fer un esforç important d'escolarització en l'ensenyament primari. Ja millorat l'ensenyament, ara s'invertirà en infraestructura. Oferim un quadre dels centres docents d'Alaquàs, fet a 1984⁷:

CENTRE	SUPER. SOLAR m2	PRE-ESCOLAR			E.G.B.		
		UNITATS	ALUMNES	NºALUMNES S PER UNITAT	UNITAT	ALUMNES	NºALUMNES PER UNITAT
G. GALLARZA	10.977	6	184	30'66	33	1.066	30'78
BONAVISTA	11.903	6	183	30'50	24	747	31'125
TERÇ	5.135	1	37	37	4	128	32
V..D'ALAUQUÀS	2960	2	70	35	14	360	25'71
SANCHIS ALM.	6568	4	121	30'25	16	512	32
M.OVIEDO	8006	2	73	36'5	8	324	40'50
M. J.CAMPOS	8393	3	73	36'5	8	324	40'50
ASSUMPCIÓ	3290	3	102	34	16	515	32'18

⁷ Quadre extret del núm. I de la *Gaseta d'Alaquàs*. 1987, pàg. 19.

També funcionava llavors l'Institut d'Alaquàs, on hi havia 27 unitats i un total de 567 alumnes. Cal dir que en 1985 es va constituir en Alaquàs el Consell Escolar, òrgan encarregat d'unir tots els sectors educatius per aconseguir una major planificació de l'ensenyament en l'àmbit municipal. Llavors, però, no tenien representació els centres privats del poble.

Fotos en el nou col·legi a principis del huitanta: (foto superior, taules de l'esquerra de baix a dalt) Palmira García, Auxi Torres, Asunción March, Lina Jiménez, Mª Jesús Blasco; (taules de la dreta) Loren Gonzalez, Marta Díaz, Rosi García, Mª Carmen Folgado, Margarita Sanchez, María Tárrega, Amparo Fscrihuela, Santa Domínguez; (taules del fondo) Nines Peiró, Carolina Marín, Amparo Escrig, Yolanda Camp, Inma Ortiz, Irene Jodar, Isabelita García; (foto inferior, taules de l'esquerra de baix a dalt) Noelia Navarro, Yolanda Martínez, Belén Gil, Mª José Martínez, Maribel López, Maite Castillo, Mª Carmen Chica, Mercedes Royo; (taules de la dreta) Yolanda Marín, Alicia Andreu, Susi Torrijos, Inma Portalés, Gloria Sancho, Amparo Vicente, Mª José Sàez, Mª José Gaona i Silvia Sedeño.

La dècada dels noranta: una escola del segle XXI

El final del nostre trajecte s'atura en la dècada dels noranta: la història escolar d'aquesta dècada s'inicia amb el canvi de direcció de l'escola a Paula Cano Cortàzar el curs 1991-1992. El curs 1994-1995 es va introduir la LOGSE i consegüentment va començar l'ESO (Educació Secundària Obligatoria), ja en dues línies -es va fer una implantació anticipada del tercer cicle d'Educació Primària i del primer cicle d'Educació Secundària Obligatoria⁸-, avantatjant els altres centres d'Alaquàs. En 1996, es concedeix l'autorització d'obertura i funcionament en el nivell d'Educació Secundària Obligatoria i la modificació de l'autorització corresponent als altres nivells educatius a diversos centres docents privats⁹:

CENTRE: MADRE JOSEFA CAMPOS

TITULAR: RR. Operarias Catequistas

Domicili: C/Miguel Hernández, 4

Localitat: Alaquàs

Província: València

Codi: 46000110

Ensenyaments que s'autoritzen: Educació Secundària Obligatoria amb 8 unitats i 240 escolars

Composició resultant de la resta del centre:

- 6 unitats d'Educació Infantil, segon cicle amb 132 llocs escolars

- 12 unitats d'Educació Primària amb 300 llocs escolars

El huit d'octubre de 1996 s'aprova al centre privat Madre Josefa Campos la modificació del projecte de les obres. Així doncs, el centre quedarà configurat de la següent manera:

- 6 unitats d'Educació Infantil (II cicle) amb 150 llocs escolars.

- 12 unitats d'Educació Primària amb 300 llocs escolars

- 8 unitats d'Educació Secundària Obligatoria amb 240 llocs escolars

- 1 unitat d'Educació Especial (suport a la integració)

Aquest any, en el curs 1998-1999, es va procedir a la construcció d'un nou edifici, ubicat en l'antic parc del pati, on ha començat el primer curs de Batxillerat, autoritzat provisionalment el seu funcionament en octubre de 1998. És també en l'any present quan s'aprova definitivament la delimitació del col·legi¹⁰:

L'Ajuntament d'Alaquàs, en la sessió plenària del dia 30 de desembre de 1998, va acordar aprovar definitivament l'estudi de detall formulat per la Congregació de Operarias Catequistas, redactat per l'arquitecte superior

⁸ Aprovada per ordre de 31 d'Agost de 1994 i de conformitat amb l'ordre de 5 de juny de 1995

⁹ DOGV núm. 2747 de 14 de maig de 1996 & 908 on apareix una ordre de 20 de març de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.

¹⁰ Concretament, en el DOGV núm. 3439 de dos de febrer de 1999, pàg. 2587.

Miguel Angel Palmero, relatiu a l'àmbit de Villa delimitada pels carrers: Mare Josefa Campos, Pare Guillén, Isabel la Catòlica i avinguda Miguel Hernández.

Respecte a les assignatures que hui en dia reben els i les nostres alumnes, se'n van ben poc de les que s'han donat al llarg de la història escolar: Ciències naturals Ciències socials, Educació Física, Educació Plàstica i visual, Castellà -llengua i literatura, Valencià -llengua i literatura-, llengua estrangera -Anglès-, Matemàtiques, Música, Tecnologia, Religió, i com a optatives Teatre, Francés, Informàtica i Laboratori. A continuació oferim dues llistes on es tracten les activitats extraescolars realitzades en el mateix col·legi i les instal·lacions actuals de l'escola, assenyalades numèricament en el plànol actual (*vid. Sub.*)

1. Esports:

- Gimnàsia Rítmica
- Judo
- Taekwondo
- Bàsquet
- Futbol
- Vòleibol
- Bèisbol
- Håndbol
- Aeròbic

2. Cultura:

- Balls regionals
- Rondalles
- Guitarra
- Conferències
- Informàtica
- Periodisme

3. Tallers:

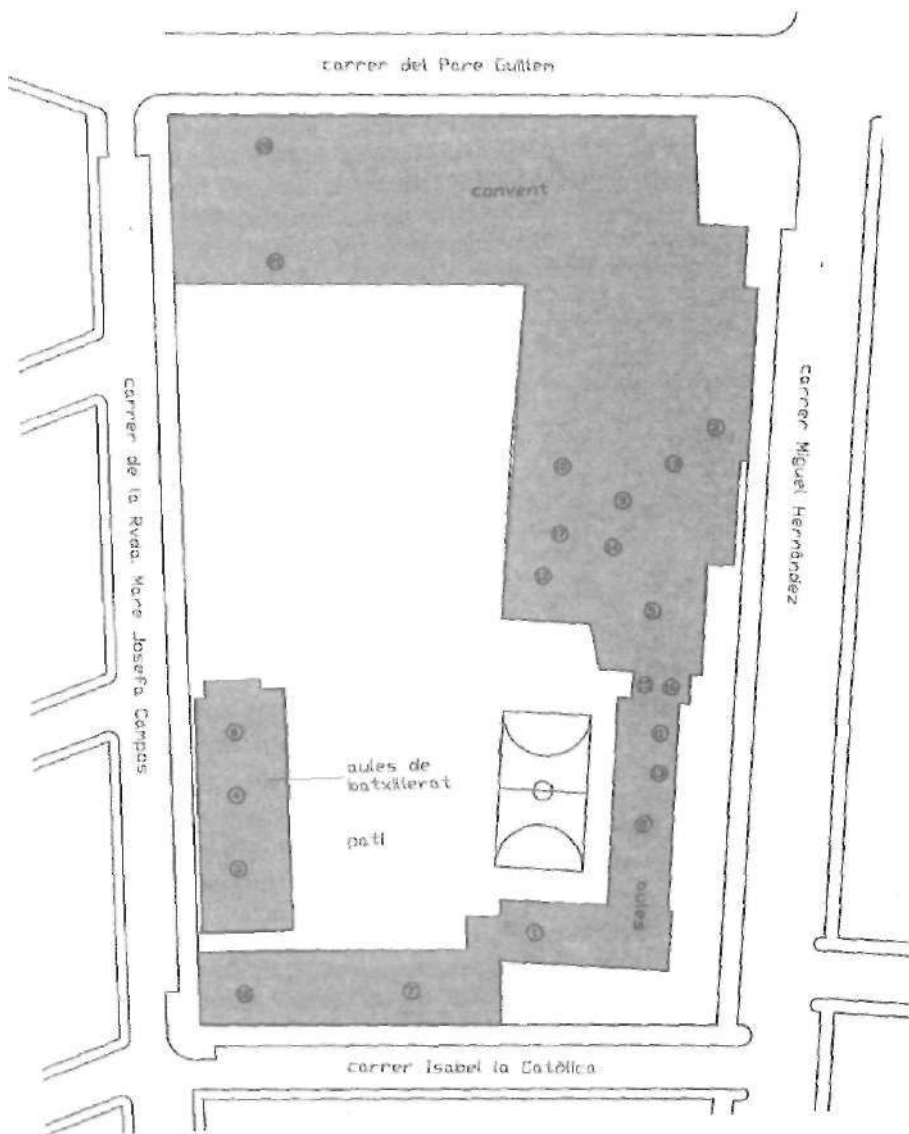
- Manualitats
- Dansa
- Cant
- Teatre
- Anglès
- Pintura
- Cuina
- Escola d'adults
- Revista
- Ràdio i premsa

4. Grups de formació cristiana:

- Oració
- Catequesi
- Reflexió
- Confirmació

Instal·lacions de l'escola:

- Laboratori d'idiomes
- Aula d'informàtica
- Aula de tecnologia
- Laboratori de física i química
- Laboratori de Biologia
- Aula d'educació plàstica i visual
- Sala d' utilitzacions múltiples
- Aula de reforçament
- Sala d'àudio-visuals
- Saló d'actes
- Sales de visita
- Sala de professors
- Aules de tutoria i orientació
- Biblioteca
- Despatx del director
- Secretaria i arxiu
- Cuina i comedors
- Gimnàs
- Dipòsit de material
- Guarderí
- Capella

• **Plànol II:** amb les instal·lacions de l'escola actual:

Activitats extraescolars:

Actualment les Operàries Catequistes continuen la missió de la Madre Josefa. Presents en tres països- Espanya, Colòmbia i Nicaragua-, exerceixen la seua acció en parròquies, col·legis, guarderies, seminaris, dispensaris,... la missió específica de les Operàries Doctrineres és la catequesi parroquial i la realitzen en tots els llocs on estan ubicades, exercint la seua missió com auxiliars dels pàrrocs. Es considera de suma importància dins de la seua missió la dedicació a l'ensenyament, tal com ho va pensar la mare Josefa Campos, i per això, la creació de col·legis de Batxillerat, Educació Secundària Obligatòria, Educació Primària i Educació Infantil, que les Operàries Doctrineres tenen en les distintes cases de l'Institut.

Apèndix I - Taula cronològica dels fets més importants del col·legi Madre Josefa Campos

- 20 de setembre de 1931:

La Mare Josefa Campos presenta un expedient per a l'obertura d'un col·legi d'ensenyament privat en el carrer Pare Guillem, 5, d'Alaquàs. S'autoritza legalment el nou de novembre d'aquell any.

- 18 de gener de 1941:

La Secretaria de Càmara y Gobierno del Arzobispado de València aprova el Col·legi de pàrvuls i cantina escolar.

- 14 de juliol de 1953:

Es declaren autoritzats i subvencionats els cinc graus del *Colegio Ntra. Sra. de los Dolores*.

- Curs 1967-1968:

Després de la compra d'un hort i d'un any de construccions, s'obren les portes d'un nou col·legi.

- 22 d'abril de 1971:

El centre es constitueix com *Patronato Patrocinio de San José*.

- 8 de maig de 1974:

El Col·legi queda classificat com a centre d'E.G.B. amb huit unitats i cinc de preescolar, subvencionat el 100%.

- 26 de juliol de 1974:

S'aprova el canvi de denominació de l'escola amb el nom de hui en dia: *Colegio Madre Josefa Campos*.

- 18 de febrer de 1985:

S'adapta la part baixa d'exercicis per a la Guarderia. En E.G.B. hi ha 16 unitats, amb el desdoblament i es fa mixte en ler. E.G.B.

- 24 de setembre de 1986:

S'inicia el Consell Escolar, la funció del qual és controlar el funcionament de l'escola i els membres van ser elegits per votació.

- Curs 1994-1995:

S'introdueix l'Educació Secundària Obligatoria (E.S.O.) amb la nova llei d'ensenyament (LOGSE)

- Curs 1998-1999:

Comença el primer curs de Batxillerat amb 18 alumnes.

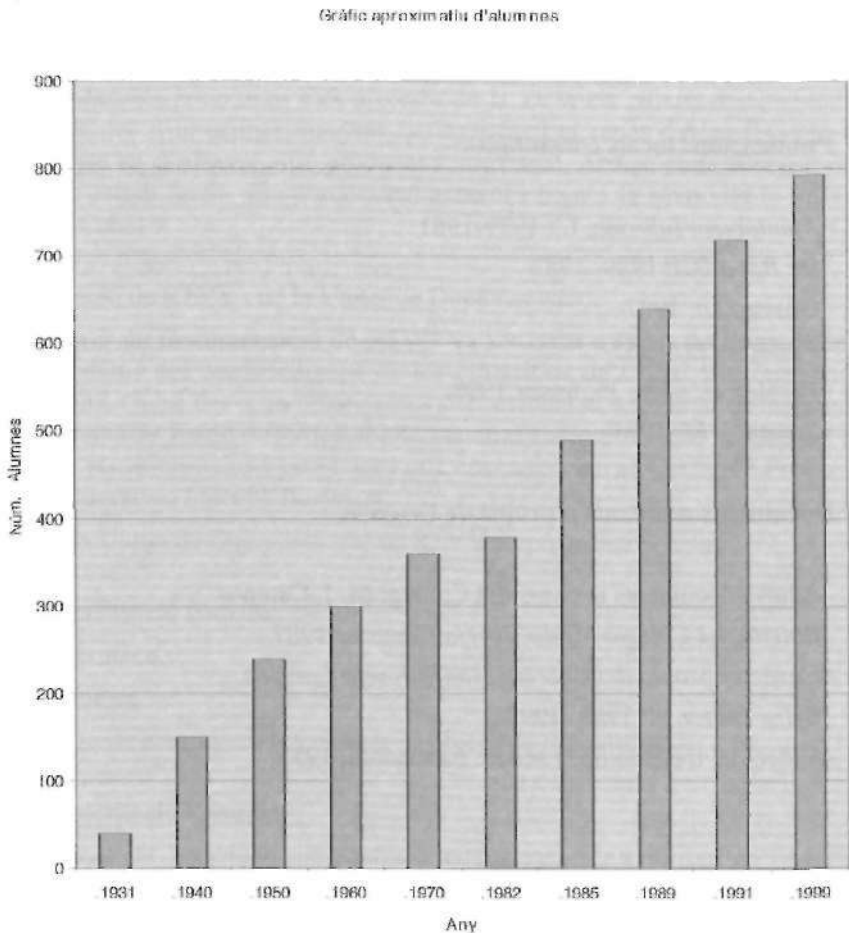
- 7 de novembre de 1998:

I Reunió d'antics alumnes del Col·legi Madre Josefa Campos per con-
viure i reviure els anys d'infantesa al col·legi.

- Dos de febrer de 1999:

S'aprova definitivament la delimitació de l'illa del Col·legi Madre
Josefa Campos.

Apèndix II - Evolució del número d'alumnes del col·legi M. J. Campos

Bibliografia

Obres de referència:

- GARCÍA, J. "Madre Josefa Campos y su obra hasta 1925" en *Quaderns d'investigació* 1982, pp. 77 - 101.
- MARROU, H.-L, *Historia de la educación en la antigüedad*. Madrid, 1985.
- SCHENK, J. E., *Apóstol de la Catequesis. Madre Josefa Campos*, València, ed. EDICEP, 1982.
- VVAA, *Enciclopedia práctica de pedagogía*, Barcelona, ed. Planeta, 1988.

Publicacions locals consultades:

- *Ajuntament Informa*, L': 1979-1981
- *De Bat a Bat*: 1989-1983
- *Gaseta, La*: 1987-
- *Periòdic, El*: 1985-
- *Perolet, el*: núm. 35, febrer 1998.
- *Semanal, El*: 1981-

Documents realitzats o propis de l'escola:

- Actes i documents arxivats del Col·legi M. J. Campos
- *Boletín del Colegio Madre Josefa Campos*: 1987
- *Carácter propio del Colegio Madre Josefa Campos*
- *Erizo Lector, el*: 1988- 1997
- Vídeo del traslado de la Madre Fundadora, 1955.